במה מדליקין פרק שני שבת כג.

עששית [א]שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למוצ"ש מכבה ומדליקה אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביהה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה ועוד מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה [ב]ש"מ הדלקה עושה מצוה ש"מ והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה [ג]הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה ולא כלום [ד]אשה ודאי מדליקה דא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה [ה]שאף הן היו באותו הנס: אמר רב ששת [ו]אכסנאי חייב בנר חנוכה א"ר זירא [ז]מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא בתר דנסיבי איתתא אמינא [ח]השתא ודאי לא צריכנא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי: א"ר יהושע בן לוי [ט]כל השמנים כולן יפין לנר ושמן זית מן המובחר אמר אביי מריש הוה מהדר מר אמשהא דשומשמי אמר האי משך נהורי טפי ביון דשמע לה להא דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשהא דזיתא אמר האי צליל נהוריה טפי ואריב"ל [י]כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר איבעיא להו [יא]לגבל או לעשן ת"ש דתני רב שמואל בר זוטרא כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר בין לגבל בין לעשן רב שמואל בר זוטרא מתני הכי כל העשנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר אמר רב הונא כל השרפין יפין לדיו ושרף קטף יפה מכולם: [יב]א"ר חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך ורב ירמיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך אמר רב יהודה [יג]יום ראשון הרואה מברך ב' ומדליק מברך ג' מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת מאי ממעט ממעט זמן ונימעוט גם כל יומי איתיה מאי מברך מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה[יד] [טו]והיכן צונו רב אויא אמר [יא]מלא תסור רב [יב]נחמיה אמר [יג]שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך מתיב רב עמרם [יד]הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו [א] ומברכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום ובין השמשות ואי אמרת כל מדרבנן בעי ברכה הכא כי קאי ערום היכי מברך והא בעינן [טו]והיה מחניך קדוש וליכא אמר אביי [טז]ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה והא יו"ט שני דספק דבריהם הוא ובעי ברכה התם כי היכי דלא לזילזולי בה [יז]רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן: אמר רב הונא [יח]חצר שיש לה ב' פתחים צריכה שתי נרות [יט](ואמר) רבא [כ]לא אמרן אלא משתי רוחות אבל מרוח אחת לא צריך מ"ט אילימא משום חשדא חשדא דמאן אילימא חשדא דעלמא אפילו ברוח אחת נמי ליבעי אי חשדא דבני מתא אפי' משני רוחות נמי לא ליבעי לעולם משום חשדא דבני מתא וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק בהך פיתחא נמי לא אדליק ומנא תימרא דחיישינן לחשד [כא]דתניא אמר רבי שמעון [כב]בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו מפני גזל עניים ומפני ביטול עניים ומפני החשד ומשום [כג]בל תכלה מפני גזל עניים שלא יראה בעל הבית שעה פנויה ויאמר לקרובו עני הרי זו פאה ומפני

מכבה ומגביהה ומניחה וחוזר ומדליק מיבעי ליה. ות"ת אמאי מכבה וחוזר ומדליק כהגבהה סגי כיון דהגבה עושה מצוה דאמו מי גרע דלוקה ושומדת מהדליקה מש"ו וי"ל דמיירי שהדליקה מתחלתה לצורך שבת ולכך גרע מהדליקה מש"ו דהתם שמדליקה בעצה עיכר הדבר שהוא מדליקה בשם מנוכה. ריב"ת:

שמע מינה הדלקה עושה מצוה.

וא"כ מוחר להדליק מנר לנר ומכל מקום כיון שנהגו העולם להחמיר אין לשנות המנהג:

מריש הוה מהדר מר אמשהא דשומשמי. גרסה דאמר מנוכה קאי ומשום טעמא דמסיק דנפיש נהוריה טפי אבל לנר שבת פשיטא דשמן זית מצוה מן המובחר לפי שנמשך אחר הפתילה טפי מכולהו כדמוכח בתמיהין דכולהו מודו ביה דמדליקין:

כל השרפים יפים לדיו. פירש בקונטרס שרף גומא ואין נראה לר"ת דהא דיו אין זה גומא דלאמרינן בפ"ב דגיטין (דף יט. ופס) בכל כותבין בדיו בסם ובסקרא ובקומוס ומפרש בגמרא קומוס גומא ודיו נמי אין זה מי עפצים שרגילין להניח בהן גומא דהא בברייתא קתני התם כתבו במי טריא ועפצא דהיינו עפצים כשר משמע דלאו היינו דיו דקתני בתמיהין ועוד דכשר משמע דיעבד ובדיו היא עיקר הכתיבה ועוד דבפרק כל היד (נדה דף כ. ופס) אמרינן פלי קורטא דדיותא ובדיק דהיינו דיו שלנו שהוא קשה ולא של עפצים ואין דרך להניח גומא לתוך דיו שלנו אלא שרף [דהכא] היינו לחלוחית של אילן כמו שאנו עושין דיו שלנו וכן יש בגמרא בפ"ק (דף י:) גבי כתולה זו שיכפה מלוי וזו אין שיכפה מלוי וכן בפ' כל שעה (פסחים לט. ופס) ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין דע"כ הכוא שרף היינו לחלוחית ועל כן היה פוסל ר"ת ס"ת שאין כותבין בדיו שלנו דשאר לא מיקרי דיו כדפי' ואמרי' בפ' הבונה (לקמן קנ:) כתבו שלא בדיו הרי אלו יגנזו ומוקמי' לה בהקומץ רבה (מנחות דף לד) [כד] בס"ת: הלל

עין משפט נר מצוה

לג א ב מיי' פ"ד מהל' מגילה ה"ב סמג עשין ה טוש"ע א"ח סי' תרפה סעיף א:
לד ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
לה ה ו ז מיי' פ"ד שם הל' יא סמג שם טוש"ע א"ח סימן רסג סעיף ז וסימן תרעז סעיף א:
לו ח מיי' פ"ה מהל' שבת הל' יא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסד סעיף ן וסימן תרעג סעיף א:
לז ט מיי' פ"ה שם עשין כה לח י מיי' פ"ג סי' לג סעיף ג:
לט ד סמג עשין ה טוש"ע א"ח סי' תרעא סעי' ח ג ב:
מ כ מיי' פי"ח מהל' ברכות הל' ג סמג עשין סז:
מא ל מיי' פ"ג מהלכות מעשה הל' ה וש"ס שם:
מב מ ג מיי' פ"ד מהל' מעשה הל' ה סמג עשין ה טוש"ע א"ח סי' תרעא סעיף ח:
מג ס מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הלכה יב:

רבינו חננאל

ובענין (להדליק) [שיהדליק] מי שהיה חייב ובר מצות. והנשים מדליקות. עששית שהיתה דולקת כל היום כולו. לערב מכבה ומדליקה. ואכסנאי חייב בנר חנוכה. ואי משתתף בהדי אושפיזיה. אי אם היה נסב. חו לא צריך. כל השמנים יפין לנר. ושמן זית יפה מכולם. המדליק ביום ראשון מברך להדליק ושעשה נסים וזמן. מיכן ואילך מברך שתים ומניח זמן. היכן צינו דמברכינן אשר קדשנו במצותיו וצינו להדליק. רב נחמן בר יצחק אמר שאל אביך ויגדך כו'. [רב] אויא אמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך. הנה צונו אלהינו לשמוע דברי חכמים. ואקשינן וכי מצוה מדרבנן בעי ברכה. ההתן הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום בין השמשות. ואי אמרת דכל מצוה מדרבנן בעי ברכה. היכי מברך ערום. הא בענין והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ולינא. ושני אביי ודאי דדבריהם בגון חנוכה וכיוצא בו בעי ברכה. אבל דמאי דאפילו לרבנן ספק הוא לא בעי ברכה. אינו והא יו"ט שני דספק מדרבנן הוא ומברכינן. ומשנינן התם משום דלא ליזלולי בה. רבא אמר ריב עמי הארץ מעשרין הן. לפיכך לא בעי ברכה בדמאי. השתא את מן רבנן דרייקי ואמרי לענין נולד כשהוא מהול, אע"ג דיקרייל (כרבא) (כרבה) דאמר שמא עולה כברשה הוא לפיכך צריך להטיף ממני דם ברית בחול, כיון שהוא ספק מדבריהן, כך מהיל ליה בחול, לא צריך ברכה כמו הדמאי אמר רב הונא חצר שיש לה ב' פתחים בב' רוחות צריך ב' נרות דחיישינן לחשדא, ומגלן דחיישינן דתני ר' שמעון בשביל ד' דברים אמרה תורה הנח פאה בסוף שדה מפני החשד וכו'.

מסורת הש"ס

א) [פסחים קח: מגילה ד. ערכין ג.], ב) סוכה מז., ג) [מס' סופרים פ"כ הלכה ו], ד) [ל"ל בפ"י בפ"מ עשה נסים יכו' ובהמיי וכו' יכ"מ בהרי"ף והרא"ש], ה) [כשלולות פי' כו פיתא רב נחמן כר יצחק], ו) דמאי פ"ח מ"ד, ז) [לפי פרש"י ד"ה דהיה מחניך כי' סמוך הש"ס אסיפא דקרא מש"ס תוס' מתוכות כט. עד"ה אלי יקן מתני בשאר דומתא ועי' ב"מ קיד: מעין לערום אלא יהרום בדמה אלא ירלה בך ערות דבר ע"ש פרש"י], ח) לעיל יג. כתובות כד. ט: נישין סא. [ביצה לה: מנחות לא.], י) [ל"ל אחר. יא) תוספתא דפאה פ"א מ"כ ע' קדושים, יב) [דמאי פ"ג מ"ח], יג) [נה: ועי"ש בתוס' ד"ה עשאה כפיפים].

תורה אור השלם

1 על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: דברים יז יא
2 זכר ימות עולם בינו שנות דור דור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך:
דברים לב ז
3 כי יי אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך:
דברים כג טו
4 ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט: ויקרא יט ט

גליון הש"ם

גמ' ארבעה לחו לגבל. עי' לעיל דף יח ע"ב תוס' ד"ה אבל דיו:

לעזי רש"י

לנטרנ"א ולנפ"א. פוס. גומ"א. שרף (של אילן). ארוגיי"ל [פרוגיליי"ר]. עין שזיף-בר.

מוסף רש"י

הרואה נר של חנוכה. קאי על שלא הדליק בביתו ועיכר בהכ"ר ונולה לוחו בפתחו ישמלא שמלוה לבית בפתח. צריך לברך. על ראיה הרפאונה (מוכה יח:). מדליק מברך שתים. להדליק נר ופעמה נסים. ורואה מברך אחת. שעשה נסים לאחרים (שם).

תוס' ישנים

א) ומבכרכן היינו בהמ"ז בני' ומזמנין היה לאלי בהכמה המולית פשיטא דמברכין לאסור ליהנות מהשעה"ז אלא בהכה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com